

Koos mujalt maadest pärit taimedega on meile jõudnud ja sobiva elupaiga leidnud mitmed tülikad kahjurid.

Avardunud tellimisvõimalused ja sissetoodud taimede tohutu valik aiaärides-puukoolides rõõmustavad kõiki aiapidajaid.

Agaga headel asjadel on ka varjuküljed – koos taimedega on meile hakanud liikuma paljud siinmail seni tundmatud taimehaigused ja -kahjurid. Enamik kahjustajaid küll ilmselt hakkub esimesel talvel, kuid siiski on viimasel kümnendil meil sobiva elupaiga leidnud paljud tülikad kahjurid.

Liiliakuke vastsed hävitavad lehti

Liiliakukke (*Lilioceris lili*) tunnevad nüüdseks ilmselt juba kõik liiliakasvatajad, sest ta on kujunenud tõeliseks nuhtluseks.

Lepatriinuga sarnaneva, kuid täppideta punase mardika vastsed on äärmiselt aplad. Lühikese ajaga võivad nad nahka panna kogu liiliataime lehestiku, lehtedeta aga ei suuda elada ükski taim. Varakevadel söövad vastsed sama isukalt püvililli.

Kui liiliatel on märgata poolikuid näritud lehti, tuleb hakata liiliakukke otsima nii lehtedelt kui õiepungadelt. Eriti hoolikalt kontrollige lehtede alumisi pindu, sest kahjuri vastsed paiknevad nende all suurte kämpudena.

Üksikuid mardikaid võib kokku korjata ja hävitada käsitsi, kuid selle tegevuse juures arvestage, et liiliakukk on äärmiselt kaval. Ta kukutab end ohu korral selili mullapinnale, kust teda on musta kõhu-aluse tõttu võimatu märgata.

Tõhusam tõrjevõte on liiliate ja teiste liilialiste sugukonna taimede pritsimine putukamürkidega kevadel pärast taimede tärkamist. Seda tuleb korrata umbes kuu aja pärast.

Päevaliilia-pahksäask rikub õienupud

Veel kümnekond aastat tagasi võis täiesti kahjurivabaks taimeks pidada päevaliiliat. Kuid varsti hakkas lätlaste lillekasvatajatelt kostma teateid, et mingi elukas närib ära päevaliiliate õienupud.

Kontvõõrad püsilillepeenras

Liiliakuke mardikad koguge käsitsi kokku ja hävitage.

TIIT KOHA

Kahjuriks osutus päevaliilia-pahksäask (*Contarinia quinque-notata*), inglise keeles *Hemerocallis Gall Midge*. Euroopas kirjeldati teda esimest korda alles 1989. aastal, küll oli ta juba üsna laialt levinud Ameerikas ja Kanadas. Oma vaid 20 aastat kestnud teekonnal põhja poole kohanes kahjur kiiresti ja hästi meie ilmastikuga ning on leidnud siin endale suurepärase toidulaua aedades, kus päevaliiliat kasvatatakse.

Esmakordselt nägin päevaliilia-pahksäase kahjustust 2002. aasta suvel külaskäigul ühte Põhja-Eesti aeda.

Säask muneb varakevadel, kui mullapind alles hakkab soojenema, õiepungade algmetesse. Kahjustatud õiepungad paisuvad ebaloomulikult suureks, nad on hoopis ümaramad kui terved õienupud ning on õisikus selgesti eristatavad.

Räsitud õied ei avane korralikult ja on täielikult moonduvad. Taim ise ei kahjustu, küll aga ei näe tema õite ilu. Õiepunga avades on ka palja silmaga näha seal kihavat elu.

Kahjuks ei oska lillekasvatajad päevaliilia-pahksäaske enamasti ära tunda ega midagi ette võtta.

Tavaliselt on ühes pungas 5–50 muna, aga on kirjeldatud ka pungi, kus olnud üle 300 vastse, kes toi-

tuvad punga pehmetest kudedest ja mahlast. Avanenud õiejäänustest välja pääsenud vastsed talvituvad mullas. Varakevadel alustavad pahksäased uuesti oma tegevust ja munevad uutesse noortesse pun-gaalgmetesse.

Päevaliilia-pahksäase ainuke tõrje on moonduvad nuppude korjamine ja põletamine. Juba kevadel tuleb hoollega üle vaadata varase õitsemisajaga päevaliilia liigid ning varased sordid, eriti 'Stella d'Oro'.

Suve jooksul on vaja päevaliiliad korduvalt kontrollida. Kui see jätta tegemata, on järgmistel aastatel oodata massilist kahjustust. Õienuppude pritsimisest ei ole kasu.

Muidugi on olemas ka süsteemsed kahjurimürgid ja taimi saaks pritsida kohe, kui ilmuvad esimesed noored lehed, aga seda ma küll ei soovita, sest süsteemsed mürgid võivad pärssida õitsemist päris pikaks ajaks.

Päris hea tõrjevõte on ka päevaliiliate vahele lehtpuutuha puistamine nii kasvuajal kui hilissügisel. Ka võib pärast päevaliiliate õitsemist pritsida putukatõrjevahenditega sügavalt mullapinda.

Kirjanduses on andmeid ka iirisekärbe (ingl k *Iris Bud Flies*) kohta. Kuigi meil pole teda veel koha-